

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA "ADAPTIVE LEARNING" TIZIMLARINING O'QUV NATIJALARIGA TA'SIRINI BAHOLASH: PEDAGOGIK, PSIXOLOGIK VA TEXNOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA EKSPERIMENTAL TADQIQOT

Nelyufar Umarovna Dadabayeva

Senior Lecturer, Faculty of Economics,

Department of Transport Economics, ORCID: 0009-0005-8002-1323

Tashkent State Transport University, Tashkent, Uzbekistan.

e-mail: nelyufardadabayeva@gmail.com

Yulchiyeva Nargizaxon Muhammadjonovna

Andijon viloyati Jalaquduq tumani

4-umumiy o'rta ta'lim maktabi Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Telefon raqam; +998900392478

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinf matematika darslarida adaptive learning (moslanuvchan o'qitish) texnologiyalarining o'quvchilarning bilim o'zlashtirish ko'rsatkichlariga ta'siri eksperimental-pedagogik yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — sun'iy intellektga asoslangan moslashuvchan ta'lim tizimining 1–4-sinf o'quvchilarining matematik tayyorgarligi, xatolarni tahlil qilish tezligi, individual o'quv yo'li shakllanishi va motivatsiya darajasiga ko'rsatadigan ta'sirini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida nazorat va tajriba guruhleri shakllantirildi hamda adaptiv platforma yordamida o'quvchilarning masala yechish tezligi, xatolar soni, topshiriqlar murakkablik darajasi bo'yicha avtomatik moslashuv jarayonlari kuzatildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, adaptive learning tizimi qo'llanilgan tajriba guruhida o'quvchilarning o'rtacha natijalari nazorat guruhiga nisbatan sezilarli ravishda yuqori bo'ldi: masala yechish aniqligi oshdi, xato turlari kamaydi, matematik qo'rquv darajasi pasaydi va o'qishga bo'lgan ichki motivatsiya kuchaydi. Shuningdek, AI yordamida o'quvchilarning individual "qiyinchilik profili" aniqlanib, har bir o'quvchi uchun moslashtirilgan o'quv yo'li shakllantirilgani metodikaning ustun jihatlaridan biri sifatida e'tirof etildi. Tadqiqot natijalari adaptive learning texnologiyalarini boshlang'ich ta'lim jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning kognitiv rivojlanishi va o'quv samaradorligini oshirishda yuqori salohiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Maqola yakunida ushbu texnologiyani amaliyotga tatbiq etish bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Adaptive learning, moslanuvchan ta'lim, sun'iy intellekt, boshlang'ich ta'lim, matematika o'qitish, individual o'quv yo'li, o'quvchi faoliyati monitoringi, kognitiv rivojlanish, xato tahlili, ta'lim texnologiyalari, motivatsiya, AI-based education, digital pedagogics, personalizatsiya qilingan ta'lim, eksperimental tadqiqot.*

KIRISH (INTRODUCTION)

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonining deyarli barcha bosqichlariga chuqur kirib kelmoqda. Xususan, sun'iy intellekt (SI) va moslanuvchan o'qitish (adaptive learning) tizimlari ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatini tubdan kengaytirib bermoqda. Adaptive learning — o'quvchining bilim darajasi, xato tahlili, o'rganish tezligi va kognitiv yuklamasiga mos ravishda ta'lim kontentini avtomatik o'zgartiruvchi texnologiya bo'lib, u o'quvchining o'zlashtirish jarayonlarini aniq diagnostika qilish va individual o'quv yo'lini ishlab chiqish imkonini beradi. Xalqaro tadqiqotlarda mazkur texnologiya asosan oliy ta'lim va yuqori sinflarda sinovdan o'tkazilgan bo'lsa-da, boshlang'ich ta'lim darajasida uning samaradorligi yetarli darajada o'rganilmagan. Boshlang'ich sinf — bola tafakkurining eng faol shakllanadigan, o'qishga bo'lgan motivatsiya va o'zlashtirish jarayonlari barqarorlashadigan davrdir. Aynan matematika fani ushbu jarayonda muhim o'rin tutadi, chunki u bolalarda mantiqiy fikrlash, tahliliy yondashuv, xotira, diqqat va muammo yechish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bois, matematika darslarini individuallashtirish bo'yicha samarali metodlar ishlab chiqish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. An'anaviy dars jarayonida o'qituvchi barcha o'quvchilarga bir xil materialni taqdim etadi, bu esa individual farqlar — o'qish tezligi, tushunish darajasi, xato qilish sabablarining turlicha bo'lishi — inobatga olinmasligiga olib keladi. Natijada, ba'zi o'quvchilar darsda ortda qoladi, boshqalar esa o'rganish sur'ati pastligi sababli zerikadi. Adaptive learning texnologiyalari aynan shu kamchiliklarga yechim bo'lishi mumkin. Mavjud ilmiy manbalarda adaptive learning platformalari o'quvchilarning individual qiyinchilik zonasini aniqlashi, mos vazifalar taklif etishi va xato tahlili asosida real vaqt rejimida kontentni optimallashtirishi ta'kidlanadi. Ammo boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari — e'tibor barqarorligi, psixologik sezgirlik, matematik qo'rquv (math anxiety), konseptual tushunishning boshlang'ich bosqichi — adaptive learning samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatishi borasida ilmiy izlanishlar yetarli emas. Shu sababli ushbu mavzu o'zining ilmiy yangiligi, amaliy ahamiyati va xalqaro dolzarbligi bilan ajralib turadi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham raqamli ta'lim vositalari bosqichma-bosqich joriy etilayotgan bo'lib, boshlang'ich sinf matematika darslarida adaptiv o'qitish texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha ilmiy tajribalar juda kam. Mazkur tadqiqot ana shunday bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, adaptive learning platformasining boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim o'zlashtirish ko'rsatkichlari, xato tahlili jarayoni, motivatsiyasi va kognitiv rivojlanishiga ta'sirini empirik ravishda o'rganadi. Shu bilan birga, tadqiqotning dolzarbligi o'quvchilarning o'quv faoliyatini individual boshqarish imkoniyatlarini kengaytirish, o'qituvchilar yuklamasini yengillashtirish, o'qituvchilarga diagnostik ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish vositalarini taqdim etish hamda ta'lim samaradorligini ilmiy asosda oshirish zarurati bilan belgilanadi. Adaptive learning texnologiyalarining 1–4-sinf matematika darslari jarayoniga integratsiyalashuvi o'quvchilarning bilish jarayonlarida yangi sifat o'zgarishlari yuzaga kelishini ta'minlashi mumkin.

Ushbu tadqiqot aynan shu masalalarga ilmiy yondashuvni taklif etadi va adaptive learning tizimlarining boshlang‘ich ta‘limdagi real samaradorligini aniqlashni maqsad qiladi.

2. Tadqiqot metodologiyasi (Methods)

Ushbu tadqiqot boshlang‘ich sinf matematika darslarida adaptive learning texnologiyalarining samaradorligini aniqlash maqsadida eksperimental-pedagogik yondashuv asosida tashkil etildi. Metodologiya tajriba va nazorat guruhlarini natijalarini qiyosiy tahlil qilish, o‘quvchilarning bilim darajasidagi o‘zgarishlarni baholash, xatolar dinamikasini o‘rganish hamda motivatsiyaning oshish darajasini aniqlashni o‘z ichiga oladi. Tadqiqot bosqichlari quyidagi tarkibiy qismlardan iborat bo‘ldi.

2.1. Tadqiqot ishtirokchilari

Tadqiqotda 1–4-sinflarda tahsil olayotgan jami 82 nafar o‘quvchi qatnashdi. Ular tasodifiy tanlash (random selection) asosida ikki guruhga bo‘lindi:

- Tajriba guruhi ($n = 41$) — adaptive learning platformasi asosida o‘qitildi.
- Nazorat guruhi ($n = 41$) — an'anaviy dars metodlari asosida o‘qitildi.

Ishtirokchilarni tanlashda quyidagi mezonlar inobatga olindi:

1. o‘quvchilarning yoshi 7–10 yosh;
2. matematika bo‘yicha boshlang‘ich tayyorgarligi o‘rtacha darajada;
3. barcha o‘quvchilar bir xil o‘quv dasturida ta‘lim oladi.

2.2. Tadqiqot dizayni

Tadqiqot 12 haftalik eksperiment shaklida o‘tkazildi va quyidagi bosqichlardan iborat bo‘ldi:

1. Boshlang‘ich diagnostika (pre-test) — o‘quvchilarning umumiy matematik tayyorgarligi, masala yechish ko‘nikmalari va xato turlarini aniqlash.

2. Eksperiment bosqichi — tajriba guruhida adaptive learning platformasidan foydalanish, nazorat guruhida esa an'anaviy dars metodikasini davom ettirish.

3. Yakuniy baholash (post-test) — bilim, tezlik, aniqlik va motivatsiyadagi o‘zgarishlarni qayd etish.

4. Qiyosiy tahlil — ikki guruh natijalarini statistik usullar asosida solishtirish (t-test, o‘rtacha ko‘rsatkichlar dinamikasi, xato tahlili va boshqalar).

2.3. Adaptive learning platformasi va uning funksiyalari

Tajriba guruhi uchun tanlangan platforma quyidagi imkoniyatlarni taqdim etdi:

• Personalizatsiya (AI-based personalization) — o‘quvchining javoblari analiz qilinib, keyingi topshiriqlar murakkabligi avtomatik moslashtirildi.

• Xato tahlili (error-pattern analysis) — tizim o‘quvchining xatolarini tasnifladi: konseptual xato, hisoblash xatosi, algoritmik xato va boshqalar.

• Real vaqt monitoring — o‘qituvchi o‘quvchining rivojlanishini onlayn kuzatdi.

• Kognitiv yuklamani hisoblash — o‘quvchining yechish tezligi va takror xatolariga asoslangan murakkablik ko‘rsatkichi yaratildi.

• Motivatsion elementlar (gamification) — yulduzchalar, darajalar, badge va virtual mukofotlar orqali o‘quvchini rag‘batlantirish.

2.4. Tadqiqotda qo‘llanilgan baholash vositalari

O'quvchilarning rivojlanishi quyidagi mezonlar asosida baholandi:

1. Matematik bilim testi

- arifmetik amallar
- sodda mantiqiy masalalar
- matematik ifodalarni tushunish
- figuralar va o'lchov tushunchalari

2. Masala yechish tezligi

- vazifani bajarish davomiyligi (sekund/minutlarda)
- vaqtga nisbatan to'g'ri yechimlar soni

3. Xato tahlili

- xato turlarining chastotasi
- takrorlanish ko'rsatkichi
- differensial murakkablik darajasi

4. O'quv motivatsiyasi (motivatsiya indeksi)

O'quvchilardan qisqa anonim so'rovnoma olindi:

- darsga qiziqish
- topshiriqlarni bajarish istagi
- matematik qo'rquv (anxiety) darajasi

5. O'qituvchi kuzatuv jurnali

- o'quvchilarning faolligi
- mustaqil ishlash darajasi
- topshiriqlarni tushunish sur'ati

2.5. Ma'lumotlarni yig'ish jarayoni

Ma'lumotlar quyidagi manbalardan to'plandi:

- platformaning avtomatik ma'lumotlar jadvali (log-filelar)
- o'quvchilarning pre-test va post-test natijalari
- o'qituvchi jurnali
- o'quvchilar uchun motivatsiya so'rovnomasi
- haftalik rivojlanish grafigi

Har bir o'quvchi uchun Individual O'quv Profil Kartasi (IOPK) yaratildi.

2.6. Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari

Statistik tahlil quyidagi usullarda amalga oshirildi:

- Paired sample t-test — pre-test va post-test o'rtasidagi o'zgarishni aniqlash.
- Independent t-test — nazorat va tajriba guruhlarining yakuniy natijalarini solishtirish.
- Descriptive statistics — o'rtacha qiymatlar, medianalar, minimum-maksimum

ko'rsatkichlar.

- Error distribution analysis — xato turlarining taqsimoti va kamayish foizi.
- Correlation analysis — motivatsiya va o'zlashtirish o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash.

2.7. Tadqiqot etikasi

Tadqiqot boshlanishidan oldin ota-onalardan yozma rozilik (consent form) olindi.

O'quvchilar shaxsiy ma'lumotlari shifrlangan holda qayd etildi. Eksperiment o'quv jarayoniga zarar yetkazmaslik tamoyiliga tayanib amalga oshirildi.

3. Natijalar (Results)

Tadqiqot davomida boshlang'ich sinf matematika darslarida Adaptive Learning tizimlari qo'llanilganda o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, xatolarni tahlil qilish qobiliyati, motivatsiya va individual tempda o'qish ko'rsatkichlarida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Natijalar nazorat guruhi (an'anaviy usul) va tajriba guruhi (adaptive platforma) o'rtasida taqqoslovchi tahlil yordamida baholandi.

3.1. O'quvchilar bilim ko'rsatkichlarining o'zgarishi

Tajriba guruhida adaptive learning tizimi 8 haftalik jarayonda joriy etilgach quyidagi natijalar qayd etildi:

- Boshlang'ich diagnostika natijasi:

oTajriba guruhi: 51.4%

oNazorat guruhi: 52.1%

- Yakuniy test natijasi:

oTajriba guruhi: 78.6%

oNazorat guruhi: 63.2%

O'sish dinamikasi:

- Tajriba guruhi: +27.2%

- Nazorat guruhi: +11.1%

Bu esa adaptive learning tizimi o'quvchilarning matematik tayyorgarligini tezlashtirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatadi.

3.2. Xato turlari va ularning kamayish darajasi

Adaptive platforma orqali o'quvchilarning xato tahlili avtomatik qayd etilgan holda quyidagi natijalar aniqlandi:

- Matematik amallardagi xatolar: 32% → 14%

- Masalani noto'g'ri tushunish xatolari: 27% → 11%

- Mantiqiy ketma-ketlik buzilishi: 18% → 7%

Nazorat guruhida xatolar atigi 9–12% ga kamaygan bo'lsa, tajriba guruhida 18–23% gacha kamayish kuzatildi.

Adaptive tizimning xatolar bo'yicha darhol “real-time feedback” berishi bu natijaga asosiy sabab sifatida qayd etildi.

3.3. O'quv tezligi va topshiriqlar murakkabligiga moslashuv

Tajriba guruhida:

- Murakkablik darajasi avtomatik oshirilgan o'quvchilar ulushi: 61%

- O'rtacha yechim tezligining o'zgarishi: 26% tezlashgan

- O'quvchining individual “temp profili”ga moslashtirilgan mashqlar ulushi: 92%

Nazorat guruhida esa murakkablik oshishi sinf bir xil tempda o'qitilgani sababli 20% dan oshmadi.

Bu adaptive tizimning eng kuchli jihatlaridan biri — o'quvchini individual darajasiga mos ravishda o'qitish ekanini ko'rsatadi.

3.4. O'quvchilarning motivatsiya darajasi

Psixologik kuzatuvlar va so'rovnoma natijalari tajriba guruhida ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi:

- Matematika fani bo'yicha qiziqish ortishi: +34%
- O'qishga ichki motivatsiya: +29%
- Dars davomida faol ishtirok: +41%
- Matematik qo'rquv (math anxiety) kamayishi: -22%

Nazorat guruhida motivatsiya faqat 8-11% oralig'ida o'zgargan.

Adaptive tizimning o'quvchini rag'batlantiruvchi vizual interfeysi, darhol baholash, bosqichma-bosqich qiyinlashuv tizimi bunga asosiy omil bo'ldi.

3.5. Pedagogik jarayonga ta'siri

O'qituvchi faoliyati samaradorligi ham ijobiy baholandi:

• O'qituvchining darsga tayyorlanish va monitoringga sarflaydigan vaqti 37% ga qisqardi.

- O'quvchilarning individual kamchiliklari bo'yicha platforma avtomatik tahlil berdi.
- Kuchli va sust o'quvchilarni ajratish aniqligi 2.3 baravar oshdi.

Shu bilan birga, o'qituvchi adaptive platformani qo'llab o'quv jarayonini boshqarish imkoniyatiga ega bo'ldi.

3.6. Auditoriya bo'yicha differensial natijalar

Tajriba guruhidagi past tayyorgarlikka ega o'quvchilarda:

- Bilim o'sishi: +32%
- Mashqlarni to'g'ri bajarish ko'rsatkichi: 41% → 73%

Yuqori tayyorgarlikka ega o'quvchilarda:

- Bilim o'sishi: +19%
- Murakkab masalalarni yechish ko'rsatkichi: 58% → 92%

Demak, adaptive learning har ikki toifa o'quvchilar uchun optimal natija beradi, ayniqsa sust o'zlashtiruvchi o'quvchilarda o'sish ancha yuqori.

3.7. Umumiy natija

Tadqiqot natijalarining umumlashtirilgan ko'rinishi:

Ko'rsatkich	Nazorat guruhi	Tajriba guruhi
Bilim o'sishi	+11%	+27%
Xatolar kamayishi	9-12%	18-23%
Motivatsiya o'sishi	+10%	+34%
Murakkab topshiriqlarni bajarish	20%	61%
O'quv tezligi	+8%	+26%

Ushbu natijalar Adaptive Learning tizimi boshlang'ich sinf matematika ta'limida yuqori samaradorlikka ega ekanini ochiq ko'rsatadi.

1. Muhokama (Discussion)

Ushbu tadqiqot natijalari Adaptive Learning tizimlarining boshlang'ich sinf matematika darslarida samaradorligini ko'rsatib, ularning pedagogik, psixologik va texnologik jihatlari bo'yicha muhim xulosalarni beradi. Tadqiqotda kuzatilgan asosiy tendensiyalar va ularning ilmiy tahlili quyidagicha.

4.1. Bilim o'zlashtirish va akademik natijalar

Tajriba guruhi o'quvchilarining bilim darajasida sezilarli o'sish (+27%) kuzatildi. Bu natija bir necha omillarga bog'liq:

1. Individualizatsiya – adaptive learning tizimi har bir o'quvchining o'zlashtirish tezligi va xato profiliga mos vazifalarni taqdim etdi.

2. Real vaqt rejimidagi teskari aloqa (feedback) – o'quvchilar xatolarini darhol tushunib, to'g'rilash imkoniga ega bo'ldi, bu bilimni mustahkamlash jarayonini tezlashtirdi.

3. Murakkablik darajasini moslashuv – tizim o'quvchining muvaffaqiyatiga qarab masalalarni qiyinlashtirishi yoki yengillashtirishi natijasida har bir o'quvchi optimal zona (zone of proximal development)da ishladi.

Nazorat guruhidagi nisbatan kichik o'sish (+11%) an'anaviy metodning individual farqlarni yetarlicha hisobga olmasligidan kelib chiqqan.

Bu natijalar literatura ma'lumotlari bilan ham uyg'un, xususan, Pane va boshq. (2015) va Knewton (2018) tadqiqotlarida adaptive learning tizimlarining bilim o'zlashtirishni oshirishdagi ijobiy ta'siri qayd etilgan.

4.2. Xato tahlili va mantiqiy fikrlash ko'nikmalari

Adaptive Learning tizimining xatolarni tahlil qilish funksiyasi o'quvchilarning mantiqiy ketma-ketlik va hisoblashdagi xatolarini kamaytirishga yordam berdi. Tajriba guruhi xatolarni 18–23% ga kamaytirgan bo'lsa, nazorat guruhi faqat 9–12% ga kamaydi.

Bu natija shuni ko'rsatadiki:

- Xatolarni darhol aniqlash va tuzatish o'quvchilarning tahliliy fikrlash ko'nikmalarini tez rivojlantiradi.

- Platforma orqali olingan xato profili o'qituvchiga individual kamchiliklarni aniqlashda yordam beradi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida kuzatildi ki, past tayyorgarlikdagi o'quvchilar adaptive tizim orqali ko'proq foyda olishadi, bu esa pedagogik jihatdan differensial yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi.

4.3. Motivatsiya va psixologik ta'sir

Adaptive Learning tizimi o'quvchilarning motivatsiyasini +34% ga oshirdi va matematik qo'rquv (math anxiety) darajasini –22% ga kamaytirdi. Bu quyidagi sabablar bilan bog'liq:

1. Gamifikatsiya elementi – darajalar, yulduzchalar va badge lar o'quvchilarning qiziqishini oshirdi.

2. Moslashuvchan vazifalar – har bir o'quvchi muvaffaqiyatga erishish imkoniyatiga ega bo'ldi, bu ichki motivatsiyani kuchaytirdi.

3. Real vaqt feedback – xato qilish xavfi kamaydi, o'quvchilar yangi topshiriqlarga ishonch bilan kirishdi.

Bu natija Psixologiya sohasidagi tadqiqotlar bilan ham uyg'un (Deci & Ryan, 2000), ya'ni o'quvchilarning ichki motivatsiyasi va o'zlashtirish darajasi to'g'ridan-to'g'ri bog'liq.

4.4. Pedagogik va texnologik jihatlar

Adaptive Learning tizimi o'qituvchilarga quyidagi imkoniyatlarni berdi:

- O'quvchilarning individual kamchiliklari bo'yicha tezkor ma'lumot olish.
- Dars tayyorlash va monitoringga sarflanadigan vaqtni 37% ga kamaytirish.

• Murakkab topshiriqlarni o‘quvchi darajasiga moslashtirish orqali dars samaradorligini oshirish.

Shu bilan birga, tizim pedagoglarni to‘liq almashtirmaydi; o‘qituvchining roli mentor va boshqaruvchi sifatida qoldi.

4.5. Tadqiqot natijalarining cheklovlari

1. Tadqiqot faqat 1–4-sinf o‘quvchilarida o‘tkazildi, shuning uchun yuqori sinflarda natijalar farq qilishi mumkin.

2. Adaptive Learning platformasi faqat matematik masalalar bilan ishladi; boshqa fanlarga tatbiqi alohida tadqiqot talab qiladi.

3. Tadqiqot davomiyligi 8 hafta bilan cheklangan, uzoq muddatli o‘zgarishlar kuzatilmadi.

Kelajakda uzoq muddatli monitoring, boshqa fanlar va kengroq yosh guruhlar bilan tadqiqotlar o‘tkazish tavsiya etiladi.

4.6. Umumiy xulosa

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Adaptive Learning tizimi boshlang‘ich sinf matematika ta’limida samarali:

- Bilim o‘zlashtirishni oshiradi
- Xatolarni kamaytiradi
- Motivatsiyani kuchaytiradi
- O‘qituvchining ish yukini kamaytiradi
- O‘quvchilarning individual farqlarini hisobga oladi

Shunday qilib, adaptive learning pedagogik, psixologik va texnologik jihatdan boshlang‘ich sinf matematika ta’limini optimallashtirish uchun yuqori potentsialga ega ekanligi aniqlandi.

XULOSA (CONCLUSION)

Ushbu tadqiqot boshlang‘ich sinf matematika darslarida Adaptive Learning tizimlarining pedagogik, psixologik va texnologik jihatlar bo‘yicha samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko‘rsatdi:

1. Bilim o‘zlashtirish samaradorligi oshdi – adaptive learning tizimi qo‘llanilgan tajriba guruhida o‘quvchilarning yakuniy test natijalari nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo‘ldi (+27% o‘sinh). Bu tizimning o‘quvchilarning individual o‘rganish sur‘ati va xato tahlilini hisobga olgan holda bilimni optimallashtirish imkoniyatini tasdiqlaydi.

2. Xato tahlili va mantiqiy fikrlash yaxshilandi – tizim o‘quvchilarning xato turlarini aniqlab, ularni darhol tuzatishga imkon berdi. Natijada tajriba guruhida xatolar 18–23% ga kamaydi, bu mantiqiy va algoritmik fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

3. O‘quvchilar motivatsiyasi oshdi – adaptive learning tizimi gamifikatsiya va real vaqt feedback elementlari orqali o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini +29–34% ga oshirdi va matematik qo‘rquv darajasini –22% ga kamaytirdi.

4. Pedagogik va texnologik samaradorlik – tizim o‘qituvchining monitoring va dars tayyorlashga sarflanadigan vaqtini 37% ga kamaytirib, individual kamchiliklarni aniqlash va

dars jarayonini boshqarishni soddalashtirdi. Shu bilan birga, o'qituvchining roli mentor va boshqaruvchi sifatida qoldi, ya'ni adaptive learning tizimi pedagogik jarayonni to'liq almashtirmaydi.

5. Differensial ta'sir – tizim past tayyorgarlikdagi o'quvchilar uchun yanada samarali bo'lib, ularning bilim va ko'nikmalari sezilarli darajada oshdi, shu bilan birga yuqori tayyorgarlikdagi o'quvchilarda ham murakkab masalalarni yechish ko'rsatkichlari yaxshilandi.

Shu bilan birga, tadqiqotning cheklovlari ham qayd etildi: tadqiqot faqat 1–4-sinf o'quvchilarida va matematika fanida amalga oshirilgan, shuningdek, 8 haftalik muddat bilan chegaralangan. Kelajakda uzoq muddatli kuzatuv, boshqa fanlar va kengroq yosh guruhlar bilan adaptive learning tizimining samaradorligini yanada chuqurroq o'rganish tavsiya etiladi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Adaptive Learning tizimi boshlang'ich sinf matematika ta'limida bilim o'zlashtirishni optimallashtirish, xatolarni kamaytirish, motivatsiyani oshirish va pedagogik jarayonni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yuqori potentsialga ega. Shu sababli, u boshlang'ich ta'limdagi innovatsion ta'lim texnologiyalari sifatida amaliyotga keng joriy etilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
2. Knewton. (2018). The impact of adaptive learning technology on student outcomes. Knewton Research Reports.
3. Pane, J. F., Steiner, E. D., Baird, M. D., & Hamilton, L. S. (2015). Continued progress: Promising evidence on personalized learning. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1365.html
4. VanLehn, K. (2011). The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist*, 46(4), 197–221. <https://doi.org/10.1080/00461520.2011.611369>
5. Shute, V. J., & Rahimi, S. (2017). Review of computer-based assessment for learning in elementary mathematics. *Computers & Education*, 113, 325–343. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.06.006>
6. Ma, W., Adesope, O. O., Nesbit, J. C., & Liu, Q. (2014). Intelligent tutoring systems and learning outcomes: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106(4), 901–918. <https://doi.org/10.1037/a0037123>
7. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2013). Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies. U.S. Department of Education. <https://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>

8. Corno, L., & Kanfer, R. (1993). The role of volition in learning and performance. *Review of Research in Education*, 19, 301–341.
<https://doi.org/10.3102/0091732X019001301>
9. Aleven, V., McLaughlin, E. A., Glenn, R., & Koedinger, K. R. (2016). Instruction based on adaptive learning technologies. In R. E. Mayer (Ed.), *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning* (2nd ed., pp. 741–776). Cambridge University Press.
10. Kulik, J. A., & Fletcher, J. D. (2016). Effectiveness of intelligent tutoring systems: A meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 86(1), 42–78.
<https://doi.org/10.3102/0034654315581420>